

FORMODNINGER

O M

BEMÆRKELSEN AF DET HEBRAISKE ORD

K E S I T A;

I ANLEDNING AF

EN ÆLDGAMMEL PHÖNICISK SÖLVMYNT.

VED

DR. *FREDERIK MÜNTER.*

I.

Iblandt de foregivne eller virkelige Myntsorter, som nævnes i den hellige Skrift, er קִשְׁטָוִן en af de allerældste, da den omtales i Msb. 55, 19; Josvæ 24, 32; Job 42, 11. Betydningen af dette Navn har givet Anledning til viddløftige Undersøgelser; og især have tvende af det syttende Aarhundredes lærdeste Mænd, den store *Bochart* i sin *Hierozoicon* *) og *Frederik Spanheim* i *historia Jobi* **), opbudet al deres Lærdom, for at forsvare tvende, hinanden ganske modsatte, Meninger: den første nemlig, at dette Navn betyder en Pengesort, den anden, at det betegner Faar eller Lam. Ikke agter jeg paa Nye at optage denne Strid; men en ældgammel phönicisk Mynt, som den i Cambridge nyeligen afdöde Professor *Clarke* erholdt i Cypren, hvor den var funden blandt Ruinerne af det fra Oldtiden bekendte *Citium*, og af hvilken han har meddeelt et Kobberstik i sin Reises anden Deels ***), i Bind Side 528

---

*) Tom. I. Lib. II. Cap. XLIII. col. 433 seqq.

**) Cap. XI.

***) *Travels in various Countries of Europe, Asia, and Africa by E. D. Clarke Part. II. Secr. I. London 1813.*

Vid. Sel. hisr. og philosoph. Skr. II. Deel 1823.

giver mig Anledning til at undersøge, om ikke ved denne Mynt Striden kan bilægges.

II.

Det første, vi have at agte paa, er Sammenhængen, i hvilken Ordet קְשִׁיטָה staaer paa de anførte bibelske Steder.

I 1 Msb. 33, 19 fortælles, at Patriarchen *Jacob* drog til Salem, *Sichems* Stad i Canaans Land, og købte et Stykke Ager, paa hvilken han opreiste sin Bolig, af *Hemors*, *Sichems* Faders, Börn for hundrede Kesita.

Josvæ 24, 32 berettes, at Israeliterne, som havde bragt *Josephs* Been (indbalsamerede Mumie) med sig fra Ægypten, begrove dem i *Sichem* paa det Stykke Ager, som *Jacob* havde kjøbt af *Hemors* *Sichems* Faders Börn for hundrede Kesita.

Job 42, 11 siges, at, da *Jobs* Lidelser havde ophørt, kom alle hans Brødre og alle hans Søstre og alle hans forrige Bekjendte til ham, og aade med ham i hans Huus, og beklagede og trøstede ham over al den Ulykke, som Jehova havde ladet komme over ham, og hver Mand forærede ham een Kesita og en Guldring.

III.

Dette vanskelige Ord finde vi i de gamle Oversættelser næsten eensstemmigen oversat ved: *Lam*. Saaledes have iblandt de orientalske: den syriske, begge arabiske, Onkelos, den chaldæiske Oversættelse af Job, og den persiske Oversættelse i de londonske Polyglotter. Ikkun *Jonathan* og den hierosolymitanske *Targum* have den urimelige Forklaring: מֵרֶגֶלֶן;

Perler eller *Ædelstene*. Blot den *hebraisk-samaritanske* Text og den *samaritanske* Oversættelse beholde Ordet קְשִׁיטָה; rimeligviis, fordi det endnu var gjengse i den samaritanske Dialect, hvorom siden mere. De græske Oversættere ere alle enige i at udtrykke קְשִׁיטָה מְנָה Gen. 33, 19 med ἑκατον ἀμνῶν eller ἀμνάδων, og Job. 42, 11 havde δι' ἀμνάδα μίαν. Heri stemme *Aquila*, *Theodotion* og *Symmachus* overeens med LXX.; det samme har ogsaa, hvad Stedet i 1 Msb. angaaer, den nyeste græske Oversættelse af *Pentateuchen*, hvis Tidsalder ikke er nøie bekjendt, men som formodentlig er forfattet i Middelalderen, og hvilken Dr. *Ammon* har udgivet af en Codex i St. Marcus Bibliotheket i Venedig (Erlangen 1790), da den har ἐν ἑκατον ἀμᾶσιν. Den *antehieronymianske* Oversættelse og *Vulgata*, som begge ere Oversættelser af LXX., afvige ikke heller. De nyere Oversættelser kunne vi forbigaae, da de i Ordforklaringer ikke kunne gjelde som Kilder.

IV.

Ordets Etymus i de semitiske Dialecter er meget uvis. Ingen Radix findes, som hentyder paa Lam eller Faar, og kun det syriske og det arabiske Sprog frembyder Ord, som kunne sammenlignes med vort. I det syriske haves ܩܫܝܬܐ som er det hebraiske קְשִׁיטָה. *Urceus*, *Urna*, hvorved der kunde tænkes paa et Kar af kostbart Metal, som man havde kunnet betjene sig af istedet for Penge, eller paa et Maal, ligesom det chaldaiske קִישְׁטָה, קִישְׁטָה, קִישְׁטָה, *sextarius*. Endnu brugbarere kunde den arabiske Etymus være, af كسبة, hvis ene

Betydning er, *distribuit, divisit, justam mensuram præbuit* (den anden er *deflectere a justo*); hvoraf מִשְׁטָלָם , *mensura aridorum*, eller *bilanz, statera*; og מִשְׁטָלָם , *pensio, tributum*. Deraf Verbum i den femte Conjugation פָּרַטְטָם *partiri inter se portionibus æqualibus*. Deraf atter מִשְׁטָלָם , *statera major*, מִשְׁטָלָם *numus sincerus probatusque* og מִשְׁטָלָם *numularius**). Man seer altsaa, at den etymologiske Övervægt for Forklaringen af dette Ord helder til Penge, eller, i det ringeste til Penges Værd. Det koptiske Sprog, som overalt er af en ganske anden Stamme, end de semitiske, giver ingen Oplysning**).

V.

Den store Mængde af Commentatorer har været enige i at antage Ordets Bemærkelse at være: *Lam.* Blandt dem, som have heldet til den anden Mening, synes den allerældste at have været *Rabbi Akiba*, som levede til *Hadrians Tider*, og om hvilken det talmudiske Skrift: $\text{רַבִּי אֲכִיבָא דֵּן הַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה}$, *de novi anni initio, cap. 5* fortæller, at han paa en Reise i Afrika havde hørt, at en Sort Penge hedde מִשְׁטָלָם . *Bochart* forsvarer den samme Mening. *Joh. Hen. Michaëlis* har ogsaa været tilbøielig dertil, og endogsaa troet, at de græske Oversætteres: ἑκατον ἀμνῶν var en Skrivfeil istedet for ἑκατον μνῶν , en saare vit-

*) *Michaelis Supplementa ad Lex. Hebr.* VI. p. 2207. *Gesenii Lexicon* s. v. *Golii Lexicon*.

***) *Den memphitiske Oversættelse* er efter *Septuaginta* og har ἑκατον ἀμνῶν *agna*. Ordet forekommer ogsaa *Genes.* XXI. 28. 30.

tig Conjectur, men som desværre ikke har noget Medhold; eftersom ingen Varianter findes paa disse Steder. Den jenaiske Theolog *Faber* har i Anmærkningerne til sin Oversættelse af *Harmars Beobachtungen über den Orient* i Anledning af Ordets syriske Bemærkelse: *urceus*, troet, at קִשְׁטָה var et Kar af en bestemt Størrelse, som et Maal, der maaskee var forarbejdet af Sölv, og curserede som Penge *). De nyere Fortolkere ere ganske uvisse. *Michaëlis* holder til den Mening, at קִשְׁטָה har været en bestemt Vægt, og det lader sig ikke drage i Tvivl, at man tilveiede hinanden Metal, forinden Mynt blev opfundet. Men, ere vi da saa visse paa, hvor Grændsen er, og i hvilken Tidsalder Myntens Oprindelse bör søges iblandt Orientens handlende Nationer, især iblandt Phönicierne? Meget ingeniös er derfor *Thomas Heaths*, skjönt i en langt anden Hensigt yttrede Formodning, at det har været en Mynt, hvorpaa, ligesom paa Persernes *Dariker* en Bueskytte var præget, af קִשְׁטָה en *Bue*. Forvexlinger mellem ט and טו betyde ikke noget, og den imellem ט and טו have selv Syrerne i Ordet קִשְׁטָה *Sagittarius* **). Men alligevel, hvilken Forskjel i Tiden mellem Abraham, og Persiens Achämenidiske eller Kajsanske Konger af *Cyri* Stamme, under hvilken *Darikerne* bleve slagte! Om den ældre *Pischdadiske* tör vi ikke tale, i histo-

---

*) *Th. II. p. 19.*

***) *Essay towards an English Version of the Book of Job, p. 31. 32. Michaëlis Supplem. ad Lex. Hebraica p. 2208. Heath gjorde sig al Umage, for at gjøre Jobs Bog saa ung som mueligt, og søgte dens Oprindelse i det babylonske Fængsels Dage.*

riske Undersøgelser, da deres Navne og Bedrifter tilhøre de mythiske Tider.

Dette Ords Bemærkelse af *Faar* eller *Lam* findes ikke i de semitiske Sprog, saavidt vi nu kjende disse; men følger heraf, at denne Bemærkelse aldrig nogensinde har fundet Sted, og især været gjengse iblandt Phönicierne? Det er dog mærværdigt, at den samaritanske Oversættelse har det samme Ord קִשְׁטָא ! Samaritanerne maae derfor have forstaaet Ordet; og, da denne Nation var sammensmeltet af Phönicier og Jöder, bliver det, sammenholdt med hvad *Rabbi Akiba* har sagt om קִשְׁטָא som en Mynt i Africa, meget sandsynligt, at Ordet har været phönicisk. Oversættelsens Alder er endnu ikke afgjort; men, naar man tænker paa Samaritanernes Had imod Jöderne, vil man blive tilbøielig til at antage den for temmelig gammel. For Ordets phöniciske Oprindelse taler ogsaa dets hebraiserende Form; thi, saavidt som vi kjende det asiatick-phöniciske Sprog, nærmer det sig den hebraiske Dialect mere end den chaldaiske. Men, desværre er vor Kundskab herom yderst ufuldkommen, da foruden enkelte Inscriptioner paa Steen og Mynter, enkelte nomina propria og Ord, der findes anførte hos de gamle Forfattere, de puniske Scener i *Plauti Poenulus* ere Hovedkilden, til hvilken vi maae gaae for at lære Noget at kjende til dette Sprog. Hvad vilde da nogle hundrede Ord, hvis Etymos vi ikke engang fuldkomment kunne udfinde, veie op imod de mange tusinde, som Sproget havde og som nu ere tabte? Hertil kommer den ikke uvigtige Bemærkning, at i de nomadiske og jagende Nationers Sprog (og til disse bör Phönicierne henregnes, forsaavidt de, för de

nedlode sig ved Kysterne af Middelhavet, havde havt deres Bopæle midt iblandt de arabiske Stammer ved det røde Hav) Dyrene og især Huusdyrene maatte have mangfoldige Navne. Jeg minder blot om, hvor mange Navne Löven har hos Araberne; ligesaa Hesten, hvis forskjellige Arter ogsaa i de germaniske Sprog betegnes med mange hundrede Navne *). Hvor let er det altsaa ikke mueligt, at Faaret, som for Cananiterne, der dreve Qvægavl, var et saa vigtigt Dyr, har havt mange Navne, blandt hvilke dette ene אֵשֶׁת־אֵל er tabt? Den store Overeensstemmelse af alle græske og alle orientalske Oversættelser gjør det i det mindste i en høi Grad rimeligt, at dette Ord virkeligen fandtes i Phöniciernes Dialect.

VII.

Der har været megen Strid iblandt Fortolkerne, om det kunde antages, at *Jacob*, en nomadisk Emir, der altsaa besad store Hjorde, havde kjøbt et betydeligt Stykke Land af en anden Emir for den ringe Priis af eet hundrede Faar, eller deres Værdie, i Metal beregnet. *Værdien* siger jeg, fordi man har været saa temmelig enig om, at Menneskene i en saa tidlig Alder endnu ikke havde Mynt, og at det eneste Middel, de brugte ved Handelen, naar denne ikke var Tuskhandel, bestod i at tilveie hinanden ædle Metaller, saaledes som ogsaa *Abraham* kjøbte Hulen i Machpela af *Ephron* for hundrede Sekel Sølv. 1 Msb. 25, 16. Herimod kan dog med Föie indvendes,

---

*) *Adelungs älteste Geschichte der Deutschen* S. 311.

at Nationer, der dreve en saa udvidet Söefart og Handel, som Phönicierne, meget tidligen maatte falde paa, at give deres repræsenterede Metal en vis Vægt og Form, deels for Sikkerhedens, deels for Bequemmelighedens Skyld. Og den Sammenhæng, hvori Ordet קשיטה staaer hos Job. 42, 11, hvor det hedder, at denne Emirs Södskende og Venner forærede ham hver en קשיטה og en Guldring, viser dog tydeligen, at her ikke kan tænkes paa Faar, men paa Kostbarheder. Kommer nu hertil, at Ordet i det chaldaiske Sprog betyder en Mynt; og *Rabbi Akiba's* ovenomtalte Vidnesbyrd, at han paa sine Reiser i Africa, formodentligen altsaa blandt de phönisiske Colonier paa Libyens Kyster, eller, som Andre mene, langs med den palæstinensiske Kyst, hvor Phönicier ogsaa boede, har undet Ordet קשיטה at være Navnet paa en *Obolus* *): saa

*) *Akibas* Ord ere følgende: כשהליכתי לאפרוקי היו קורין למעה קשטה למאי רפקה מינה לפנושי מאה קשיטה דאורייתא מאה דנקי. D. e.: *Quum per Africam peregrinaret obolum vocabant Kesitham. Quanam inde est utilitas? Ut centum Kesithæ, de quibus agit in lege Mosis, explicentur centum Δανάξες. Bochart's Hierozoicon p. m. 234.* Det er værdt at lægge Mærke til at *Rabbi Akiba* tænkte paa Stedet i første Mose Bog! Myntsorten *δανάξες* nævnes hos *Ful. Pollux Onomast. IX. segm. 32* som en efter nogles Mening, persisk Mynt, hvilket ogsaa *Hemsterhuys* stadfæster i sine Anmærkninger til dette Sted. Den var en siette Deel af en Drachme, fölgelig en Sölvobol; eller ifölge Talmudisterne, som kaldte den דנאך, $\frac{1}{6}$ af en Denar. Ogsaa Araberne have havt denne Mynt. I den græske Lexicis nævnes den derfor som en *Numus Barbaricus*; ogsaa kaldes saaledes den *Obolus* man gav de Döde med i Munden som Færgpenge for Charon. Den maa i *R. Akiba* Tid have været i Omløb i Syrien og Palæstina.

indseer jeg ikke, at der kan være saa meget at indvende imod at de hundrede Kesita, som omtales i første Mosebog, have endog i hine ældste Dage været præget Mynt: og denne Formening vil blive saa meget des rimeligere, naar man kan fremvise en ældgammel Mynt, paa hvilken Navnet Kesita kan passe; en Mynt paa hvilken et Faar er præget, der altsaa af dette kan have faaet sit Navn ligesaa vel som Romernes *Pecunia* havde Navn af *Pecus*, en Oxe, hvilken *Servius Tullius* skal have ladet sætte paa de ældste firekantede Asses^{*)}; eller Athenienserne Βῆς, hvis Oprindelse Mythen allerede tilskrev *Theseus* ^{**}).

Navnet paa denne Mynt er fra Persien kommet til Tatarerne. Man har i Rusland tatariske Kobbermynter fra det aattende Aarhundred, hvorpaa كسك, formodentlig ogsaa كسا læses. Myntens Værdie synes at have været en halv russisk Copek; og udentvivl have Russerne optaget Navnet og Myntsorten af disse Erobrere. Thi ДЕНЬГА *Dengi* eller *Den'gi* i Plurali hedder *Penge* i Almindelighed. Flere russiske Regenter, blandt andre Keiserinde Elisabeth, lod slaae halve Copeker, hvorpaa Ordet stod i Singulari. See C. M. Frøhns Universitets Program: *Nonnulla de origine vocabuli Rossici ДЕНЬГА Casani* 1815. Det synes at have været den lærde Forfatter ubekjendt, at dette Ord ogsaa findes i Sanskritsproget, hvor कष (panka, det første Bogstav er det samme som det Islandske þ) betyder en vis bestemt Vægt, derpaa ogsaa en Sølomynt, og panka-çalá *Huset hvor der slaaes Mynt*. Jeg skylder Herr Prof. Rask denne Oplysning.

*) *Plinii Hist. Natur.* XXXIII. c. 13 og XVIII. c. 3.

***) Stederne hos de Gamle har *Meursius* samlet i sin *Theseus* cap. 19.

Vid. Sel. hist. og philosoph. Skr. II. Deel 1823.

VIII.

Den Sölvmünt som Dr. *Clarke* fandt iblandt Ruinerne af Citium paa Cypren, synes virkelig at være en saadan Kesita. Dens hele uregelmæssige, mere trekantede end runde, Præg vidner om dens høie Alder; dens Tykkelse, der, saavidt man kan slutte af Tegningen, har givet den en Værdie af omtrent en attisk Tetradrachme, altsaa fire hebraiske Sekler, saafremt *Josephi* *), *Philos* **) og *Hieronymi* ***) Vidnesbyrd tör anföres som Borgen for saa gammel en Tid, viser, at den i hiin Oldtid, da den blev slaet og da de ædle Metaller vare meget sjeldne, maa have havt en betydelig Værdie; og Faaret, som er præget paa Adversen, synes at hjemle den det Navn, den bærer. Jeg kalder det et Faar, endskjönt det har Horn, thi *ovis Ammon* og *Musimon* (*Mouflon*), begge oprindelig orientalske Faarearter, ere hornede; men, skulde det ogsaa være en Vædder, saa vilde dette

*) *Antiqu. Judaica* III. c. 8 §. 2. ὃ δὲ Σίκλος, νόμισμα Ἑβραίων ὡν Ἀττικὰς δέχεται δραχμὰς τέσσαρας.

**) *Philo de specialibus legibus quæ referuntur ad 3. 4. et 5 Decalogi Capita*, hvor Prisen med hvilken en Mand kunde löskiöbe sig af et Löfte han havde giort, bestemmes til δραχμὰς διακοσίας νομισμάτων δλαργύρον. Han nævner vel ikke tydelig Sekler; men hans Ord, sammenlignede med 3 Moseb. XXVII. 3. före til den samme Beregning, hvilket *Perez Bayer* har viist, *de numis Hebræo-Samaritanis*, pag. 6.

***) *Siclus enim viginti Obolos habet, et quarta pars Sicli quinque sunt Oboli. In Micheam Proph. c. 14.*

ikke gjøre nogen Forandring i Sagen. Dets Uld synes at være ujevn og paa nogle Steder mere krøllet, end paa de andre; saaledes beskrives de cypriske Faar af *Salignac*, der reiste i Orienten i det 16 Aarhundred: *oves cypriæ parum laudandæ sed admirandæ; villo magis quam lana teguntur* *). *Mariti* anfører, at der ere meget skjønne iblant dem, at Nogle have tre ja endog fem Horn, samt at der ere de, hvis Hale veier indtil 50 Pund **). Endskjönt nu dette Vidnesbyrd ikke stemmer gandske overeens med *Salignacs*, er det dog vigtigt for Hornenes Skyld. Kesita var en Sölvmünt. At Jacob sluttede sin Handel i Sölv, der i den ældste Verden efter al Formodning var i Brug för Guld, kan og deraf sluttes, at den til *Rabbi Akiba's* Tid paa Kysten af Africa gjengse Kesita kaldes en Obolos. *Stephanus*, som *Apost. Gngr. VII.*, 16 taler om den samme Handel, men sætter *Abrahams* Navn istedet for *Jacobs*, siger: *ᾠήσατο τιμῆς ἀργυρίῃς*; thi Obolos var hos Grækerne en Sölvmünt, endskjönt Ordet senere ogsaa undertiden blev brugt om en Kobbermünt ***). Paa samme Maade finde vi hos de senere Romere Guld-Denarer,

---

*) *Itinerarium Terræ sanctæ*, udgivet tillige med *Borchardi Descriptio Terræ sanctæ*. Magdeb. 1587. Tom. IV. c. 6.

***) *Voyages dans l'Isle de Chipre, la Syrie &c. I. p. 39.* *Salignac* siger: *Cauda prodigiosa, in longum habens tres pedes, in latum vero paulo minus, ita ut singulis arietibus bigæ, quibus caudas post se trahant, alligentur; quod nisi credas, lector atque auditor in Cyprum vade spectatum.* Denne lange Hale er ikke udtrykt paa Mynten.

****) *Eckhel D. Num. Vet. Præfat. p. XLIII.*

omendskjönt Denaren egentligen var en Sölvmynt: ogsaa hos Araberne findes Kobbermynt undertiden at være kaldet *Dinar*, ihvorvel Navnet sædvanligen hos dem blev alene brugt om Guld, ligesom der ogsaa var Kobbermynt med Paaskrivt *Dirhem*, hvilken ellers alene er Sölvmynt *). I Övrigt passer Navnet Obolos vel ikke saa gandske paa vor omtalte Sölvmynt; thi denne, som vi have antaget for at være en *Tetradrachme* eller 4 *Sekler*, var af langt flörre Værdie, eftersom 20 *Oboler* ifölge *Hieronymi* Vidnesbyrd udgiorde en *Sekel* **). Paa den anden Side har Mynten en Krands, en Figur som et Aattetal, og de tvende phöniciske Bogstaver Ψ og Σ , med mindre at Σ som er meget större end Ψ , skulde höre til Krandsen — skiönt det ikke er det ægyptiske bekiendte *Thau*, Nilnöglen eller og Generationens Tegn, men et Kors med fire Arme, hvilket dog ogsaa forekommer iblant de hieroglyphiske Tegn paa Stene. Disse Tegn eller Bogstaver synes dog ikke at bidrage noget til Myntens Forklaring, men ere kun afgiörende for at den er phönicisk. Phönicierne vare meget tidligen Herrer paa *Cypern*. Allerede *Belus*, *Pygmalions* og *Dido's* Fader, skal have erobret Öen og stiftet de tvende Steder *Citium* og *Lapithus* ***). Dette Sagn gaaer altsaa höit op i Fabeltiden. Stiftelsen af Staden *Paphos* falder ikke langt efter *Josvæ* Dage ****); og at det

---

*) *Cassiglioni Monete Cufiche del Museo I. R. di Milano*, pag. LXXIX og LXXX af Indledningen.

***) *In Micheam Prophetam*. c. 14. cf. *Eckhel. D. N. V. III.* p. 464.

****) *Jevnför Meursii Cyprus* pag. 104.

*****) *Jevnf. Densamme* pag. 43.

har været Phönicier; og ikke Grækere, der have opfundet Mynt, vorder dog vel meget rimeligt af deres i den ældste Tid vidt udbredte Handel. Vel veed jeg, at Grækerne tilskrive Myntens Opfindelse Argiveren *Phidon*, som ifølge det *pariske Marmor* skal have levet i den ellefte Generation efter *Hercules* og slaaet den første Mynt i *Aegina* *). Men heraf følger vel Intet Andet, end at han har været den Første, der har slaaet Mynt i Grækenland, formodentlig med den peloponnesiske Skildpadde, af hvilket Præg der findes mange raa og ældgamle Stykker. Langt ældre *kan* derimod og *har* rimeligviis Myntkonsten været i Asien, og, man behöver kun med et nogenlunde övet Öie at betragte de af *Sestini* udgivne gamle *Guld-* og *Sölv-Staterer*, for at skjelne iblandt disse, ikke endda saa faa, hvis raa Arbeide viser en meget höi Alder, og hvilke for det meste ere slagne i lille Asien: og hvad Guld Statererne angaae, da tage vi vel neppe fejl, naar vi troe, at mange iblant disse have hiemme i Lydien, hvis Rigdom paa Guld i de ældste, endog Mythiske, Tider er bekjendt.

Der er altsaa ingen indvortes Urimelighed i at antage, at Phönicierne allerede have haft virkelig Mynt til *Jacobs Tid*; ligesaalidet som, at den rige Emir, der drog omkring i *Cananaans Land*, og var i mangfoldig Forbindelse med *Cananierne*, ogsaa kan have kjendt og brugt den. Hundrede *Tetra-drachmer*, d. e. fire hundrede Sekler, vare upaatvivleligen paa

---

*) *Marm. Par. v. 45-46. Eckhel. D. N. Vet. Praefat. pag. VII. Julius Pollux. I. IX. §. 83. Ephorus hos Strabo L. XIII. c. 7, 17.*

de Tider en betydelig Sum, langt betydeligere end hundrede Faar, som neppe kunde være Gjenstand for Handel imellem tvende mægtige Emirer. Mærkværdigt er det ogsaa, at disse hundrede Kesita synes at stemme overeens med de fire hundrede Sekler, som *Abraham* betalte for Begravelses Hulen i Machpela, ligesom denne første Handel havde været Forbilledet paa den Anden.

Dog, det er Tid at ende; thi jeg føler kun alt for vel, at jeg foredrager Gisninger, om hvilke jeg blot har det Önske, at de maatte befindes sandsynlige.
